

ОФШОРНІ ФІНАНСОВІ ЦЕНТРИ У ГЛОБАЛЬНОМУ РУСІ КАПІТАЛІВ OFFSHORE FINANCIAL CENTRES IN THE GLOBAL MOVEMENT OF CAPITAL

У статті досліджуються офшорні фінансові центри у глобальному русі капіталу. Констатовано, що вони створюють парадоксальну ситуацію: з одного боку, сприяють прискоренню міжнародних фінансових потоків і можуть бути інструментом для ефективного управління капіталом, а з іншого боку, часто використовуються для ухилення від сплати податків, відмивання коштів та обходу фінансових регуляцій. Стверджується, що популярні офшорні юрисдикції здобули репутацію надійних фінансових центрів завдяки стійким принципам верховенства права, стабільному регулюванню та нейтральності. Зазначено, що сучасна економічна ситуація вимагає перегляду існуючих механізмів контролю за транскордонними фінансовими потоками та посилення зусиль щодо боротьби з податковими злочинами. Зроблено висновок, що офшорні фінансові центри відіграють критичну роль у глобальному русі капіталу, забезпечуючи не лише стабільний доступ до світових фінансових ресурсів, але й знижуючи податкове навантаження для корпорацій та інвесторів.

Ключові слова: офшорні фінансові центри, міжнародні корпорації, податки, податкове навантаження, конкуренція, міжнародні економічні відносини.

УДК 336.221:334.7(1-194)

DOI: <https://doi.org/10.32782/dees.16-15>

Король М.М.¹

д.е.н., професор,
професор кафедри міжнародних
економічних відносин,
Державний вищий навчальний заклад
«Ужгородський національний університет»

Перець М.В.²

бакалавр,
Державний вищий навчальний заклад
«Ужгородський національний університет»

Нам'як Ю.Ю.³

аспірант,
Державний вищий навчальний заклад
«Ужгородський національний університет»

Korol Maryna

State University
"Uzhhorod National University"

Perets Mariia

State University
"Uzhhorod National University"

Namyak Yurii

State University
"Uzhhorod National University"

In the article the offshore financial centres are studied in the global capital flows. It is stated that they create a paradoxical situation: on the one hand, they contribute to the acceleration of international financial flows and can be a tool for effective capital management, and on the other hand, they are often used for tax evasion, money laundering and circumvention of financial regulations. The article contends that popular offshore jurisdictions have gained a reputation as reliable financial centres due to their strong rule of law, stable regulation and neutrality. The main economic model of these centres is based on the provision of financial services. It is noted that the current economic situation requires a review of the existing mechanisms for controlling cross-border financial flows and strengthening efforts to combat tax crimes. Despite the fact that there is currently sufficient data to assess progress in this area, many measures are not effective enough. The jurisdictions that are most conducive to global corporate tax avoidance schemes as of October 2024 are assessed. Offshore jurisdictions are attractive to investors due to the opportunity to invest in various alternative assets, including private equity, hedge funds, venture capital and real estate investment funds. Such diversification provides stability and resistance to inflation, which is an important contrast to traditional markets. A large number of offshore financial centers implement business-friendly policies, including attractive tax incentives, residency programs and streamlined regulations to attract foreign direct investment and high-net-worth individuals. Despite the overall slowdown in global economic growth, offshore jurisdictions continue to demonstrate stable, albeit moderate, GDP growth, thanks to their favorable regulatory environments and pro-business policies. Offshore hubs not only facilitate transnational capital mobility but also concentrate global expertise. It is concluded that offshore financial centres play a critical role in the global movement of capital, providing not only stable access to global financial resources, but also reducing the tax burden for corporations and investors. Their ability to accumulate significant amounts of assets and consolidate profits through tax havens allows them to reduce budget revenues, which leads to losses of hundreds of billions of dollars annually.

Key words: offshore financial centres, international corporations, taxes, tax burden, competition, international economic relations.

Постановка проблеми. Офшорні фінансові центри (ОФЦ), як ключові елементи глобальної фінансової системи, створюють парадоксальну ситуацію.

Основна проблема полягає в тому що, з одного боку, вони сприяють прискоренню міжнародних фінансових потоків і можуть бути інструментом для ефективного управління капіталом. З іншого боку, вони часто використовуються для ухилення від сплати податків, відмивання коштів та обходу фінансових регуляцій. Це створює загрозу для економік країн з високим рівнем оподаткування та може призводити до бюджетних втрат, нерівномірного розподілу багатства та зростання глобальної фінансової нестабільності.

Ця дилема ускладнюється різними підходами країн до регулювання ОФЦ, що створює прогалини в міжнародному управлінні капітальними потоками.

Як знайти ефективний компроміс між свободою руху капіталу та його законністю – ключове питання, яке потребує осмислення та нових рішень.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Наукові дослідження та публікації, що стосуються функціонування ОФЦ, демонструють постійний інтерес до даної проблематики як в Україні, так і за кордоном. Дане питання знаходить своє відображення у працях науковців Луцишин З. О. та Мехтієв Е. [1], Кухарик В. В. Фаримець В. [2], Кобен А. та Паланський М. [3] та ін. Методологічні підходи досліджень включають як теоретико-методологічний аналіз, так і емпіричні моделі (наприклад, Corporate Tax Haven Index), що дозволяють порівнювати ефективність різних юрисдикцій щодо зниження податкового навантаження. Незважаючи на зусилля міжнародних організацій, впроваджені заходи часто є недостатньо ефективними.

¹ ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4031-0858>

² ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-0936-760X>

³ ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-4165-8582>

Приклади таких офшорів, як Кайманові острови, Бермуди та Люксембург, демонструють привабливість сприятливого регуляторного середовища та податкових пільг. Сучасні дослідження наголошують на потребі підвищення прозорості транскордонних фінансових потоків і розробці ефективних інструментів контролю. Таким чином, офшори є важливими для глобального руху капіталу, сприяють інноваційним фінансовим сервісам, але водночас викликають значні виклики для національних бюджетів і стабільності економіки. Подальші дослідження повинні зосередитися на удосконаленні регуляторних механізмів для мінімізації негативних наслідків їх діяльності.

Постановка завдання. Мета статті полягає у глибокому дослідженні та аналізі ролі офшорних фінансових центрів у глобальному русі капіталів, оцінки їх місця у світовій економіці.

Виклад основного матеріалу дослідження. Офшорні фінансові центри (ОФЦ або офшори) є невід'ємною частиною глобальних фінансових ринків, відіграючи ключову роль у русі капіталів між країнами, корпораціями та приватними особами. ОФЦ – це юрисдикції, які виконують роль транзитних центрів, де співвідношення зовнішніх фінансових активів до обсягу ВВП значно перевищує середні світові показники (щонайменше утричі). У контексті глобалізації, коли рух капіталу набув безпрецедентної швидкості та обсягу, ОФЦ перетворилися на своєрідні "вузли", що поєднують розвинені економіки з ринками, що розвиваються, і водночас викликають питання щодо їхнього впливу на фінансову стабільність і справедливість. Такі центри, як Кайманові острови, Бермуди чи Люксембург, стали осередками для хедж-фондів, трастів і багатонаціональних компаній, стимулюючи потоки капіталу, які підтримують глобальну економічну активність. Ці юрисдикції, завдяки своїй транзитній функції, дозволяють акумулювати значні обсяги зовнішніх активів, що значно перевищують їхній внутрішній економічний потенціал [1, с. 68].

У 1998 році ОЕСР виділила низку ключових факторів для ідентифікації податкових гаваней, серед яких варто відмітити:

- відсутність або номінальний розмір податку на певні доходи;
- недостатній обмін інформацією;
- низький рівень прозорості;
- відсутність суттєвої економічної діяльності [2, с. 24].

Подібно до цього, офшорними зонами називають країни або їхні території, які надають іноземним власникам певних компаній суттєві пільги: значно знижені або скасовані податки, спрощені вимоги до бухгалтерського обліку та аудиту, а також часткове чи повне усунення митних і торговельних обмежень. Ці недержавні фінансові центри

активно займаються кредитуванням і фінансуванням у валютах інших країн. До їхніх основних характеристик належать: ліберальне валютно-кредитне законодавство, яке захищає інтереси інвесторів і мінімізує державне втручання, проведення валютних та кредитних операцій переважно в іноземній валюті, а також використання різниці між офіційним та ринковим курсами валют при продажі і купівлі, що супроводжується низькими або відсутніми податковими ставками [2, с. 24].

Станом на грудень 2024 року, у офшорних фінансових центрах зосереджено приблизно 10 трильйонів доларів у вигляді фінансових активів, таких як готівка, облігації та інші інструменти. Хоча ця сума становить лише невелику частину глобального обсягу активів (адже лише в США накопичено понад 140 трильйонів доларів), офшорні центри створюють розвинену екосистему. Вона забезпечує захист активів, надає інноваційні фінансові послуги і підтримує податкову нейтральність, одночасно сприяючи підвищенню прозорості у сфері оподаткування та розподілу багатства, що суперечить популярним стереотипам.

Популярні офшорні юрисдикції здобули репутацію надійних фінансових центрів завдяки стійким принципам верховенства права, стабільному регулюванню та нейтральності. Основна економічна модель цих центрів базується на наданні фінансових послуг, тому регулятори приділяють велику увагу захисту репутації та забезпеченню виконання законів і контрактних зобов'язань.

Зокрема, фізичні особи та компанії можуть переводити свої активи у правову структуру (наприклад, траст), яку адмініструє незалежна третя сторона відповідно до визначених інструкцій. Такий підхід, завдяки надійним юридичним гарантіям та регуляторному контролю, забезпечує високий рівень захисту активів, що дозволяє знизити ризики, пов'язані з веденням бізнесу в країнах з високою невизначеністю чи ненадійними контрагентами, а також створює умови для довгострокового планування та ефективного управління ризиками, що в свою чергу сприяє економічному розвитку, особливо там, де це найбільш необхідно [5].

За даними дослідження «State of Tax Justice 2024», глобальні втрати через транскордонне ухилення від сплати податків щороку сягають приблизно 492 млрд доларів США. Ця значна сума могла б стати потужним ресурсом для фінансування інфраструктурних, соціальних та освітніх програм у багатьох країнах світу.

Основна частина цих втрат – близько 347,6 млрд доларів – пов'язана з корпоративним ухиленням від сплати податків, яке здійснюється шляхом перенесення прибутків до податкових гаваней. Інша ж частина, становлячи приблизно

144,8 млрд доларів, виникає через ухилення шляхом приховування активів у офшорах, що характерно для багатих індивідів [4, с. 13]. Крім того, сучасні оцінки свідчать, що не задеклароване офшорне багатство може сягати 13,6 трильйонів доларів, що становить близько 9% світового ВВП [3, с. 2].

Сучасна економічна ситуація вимагає перегляду існуючих механізмів контролю за транскордонними фінансовими потоками та посилення зусиль щодо боротьби з податковими злочинами. Незважаючи на те, що наразі є достатньо даних для оцінки прогресу у цій сфері, аналіз дій таких міжнародних організацій, як ОЕСР, з 2015 року показує, що багато заходів є недостатньо ефективними [4, с. 13].

У 2021 році міжнародні корпорації перемістили приблизно 1,42 трлн доларів прибутку до юрисдикцій з низьким податковим навантаженням, що призвело до прямої втрати бюджетних надходжень на суму 348 млрд доларів США. Такий механізм дозволяє компаніям штучно зменшувати свою оподатковувану базу в країнах, де вони фактично здійснюють господарську діяльність [4, с. 8].

Станом на жовтень 2024 року, найбагатші особи зберігають майже 2 трлн доларів у офшорних юрисдикціях, причому лише 0,01% (близько 13 000 домогосподарств) контролюють більше однієї третини цієї суми. Це свідчить про концентрованість багатства в руках невеликої групи людей, що використовують складні схеми для мінімізації податкових зобов'язань.

За оцінками податкової служби США (IRS), ухилення від сплати податків коштувало країні щонайменше 688 млрд доларів США лише у 2021 році, а деякі експерти вказують на можливий розмір податкової прогалини до 1 трлн доларів щорічно. Наприклад, одна фармацевтична компанія була пред'явлена в суді за 10 млрд доларів невиплачених податків, що перевищує бюджет Федерального агентства з харчування та медикаментів (FDA) на 2025 рік. Крім того, IRS встановила, що Facebook винен 9 млрд доларів через офшорні схеми, а Microsoft – 29 млрд доларів, що є яскравими прикладами того, як великі корпорації за допомогою складних податкових стратегій можуть штучно знижувати свою оподатковувану базу.

Ці практики призводять до зниження внеску корпорацій у загальний дохід бюджету до 6%, що негативно впливає на фінансову стабільність держави. Система автоматичного вирахування податків із більшості американців забезпечує своєчасне надходження коштів, тоді як надбагаті особи та великі корпорації, які використовують офшорні рахунки та інші засоби ухилення, діють на умовах «чесної системи» без ефективного контролю. Незважаючи на введення закону "Про податкові вимоги до іноземних рахунків"

(FATCA, Foreign Account Tax Compliance Act) у 2010 році, який зобов'язує іноземні банки повідомляти про офшорні рахунки американців, обмежене фінансування та інші перешкоди завадили повноцінній реалізації цього заходу [6].

Згідно з дослідженням «State of Tax Justice 2024», у 2021 році група країн з високим рівнем доходу, яку іноді називають «шкідливою вісімкою» (Австралія, Ізраїль, Канада, Японія, Нова Зеландія, Південна Корея, Велика Британія та США), намагалася заблокувати глобальне погодження податкових правил в ООН, що могло б остаточно приборкати глобальні податкові зловживання. Незважаючи на те, що ці країни складають лише 8% населення світу, вони зазнають майже половини економічних втрат від таких зловживань, що щорічно обійдеться у 212 мільярдів доларів [4, с. 12].

Значущість офшорних фінансових центрів у глобальному русі капіталу посилюється тенденціями 2020–2024 років. Навіть, за умов зниження глобальних прямих іноземних інвестицій на 2% у 2023 році (до приблизно 1,3 трлн доларів) [7], багато офшорних юрисдикцій зберегли або навіть збільшили приплив капіталу. Це пояснюється стабільним регуляторним середовищем, сприятливою для бізнесу політикою та низьким або номінальним оподаткуванням.

Наприклад, індекс податкових гаваней для корпорацій (Corporate Tax Haven Index) – це рейтинг країн, що створюють найбільш сприятливі умови для транснаціональних корпорацій щодо заниження податку на прибуток, що відображається у показнику «бал гавані» (Haven Score) (рис. 1). Крім того, він відстежує обсяг фінансової діяльності транснаціональних корпорацій, що надходить у країну та виходить із неї, відображаючи «вагу країни на глобальній арені». Ці два фактори потім поєднуються для визначення ролі країни у створенні умов для глобальних зловживань корпоративними податками, що визначає її позицію у відповідному рейтингу [4, с. 18].

Аналізуючи дані рис. 1, 20 юрисдикцій, що найбільш сприяють глобальним схемам ухилення від корпоративного оподаткування, визначено станом на жовтень 2024 року. Британія разом зі своєю мережею податкових гаваней забезпечує третину ризиків глобального податкового ухилення корпорацій, а країни ЄС відповідають за ще одну третину. Варто відзначити, що Ірландія вперше потрапила до топ-10 таких юрисдикцій.

За даними «State of Tax Justice 2024», Великобританія разом із своєю мережею заморських територій є найбільшим окремим гравцем у сфері ухилення від сплати податків. Термін «друга імперія» ілюструє, як ці території функціонують як допоміжні офшорні юрисдикції, через які корпорації переміщують свої прибутки з метою

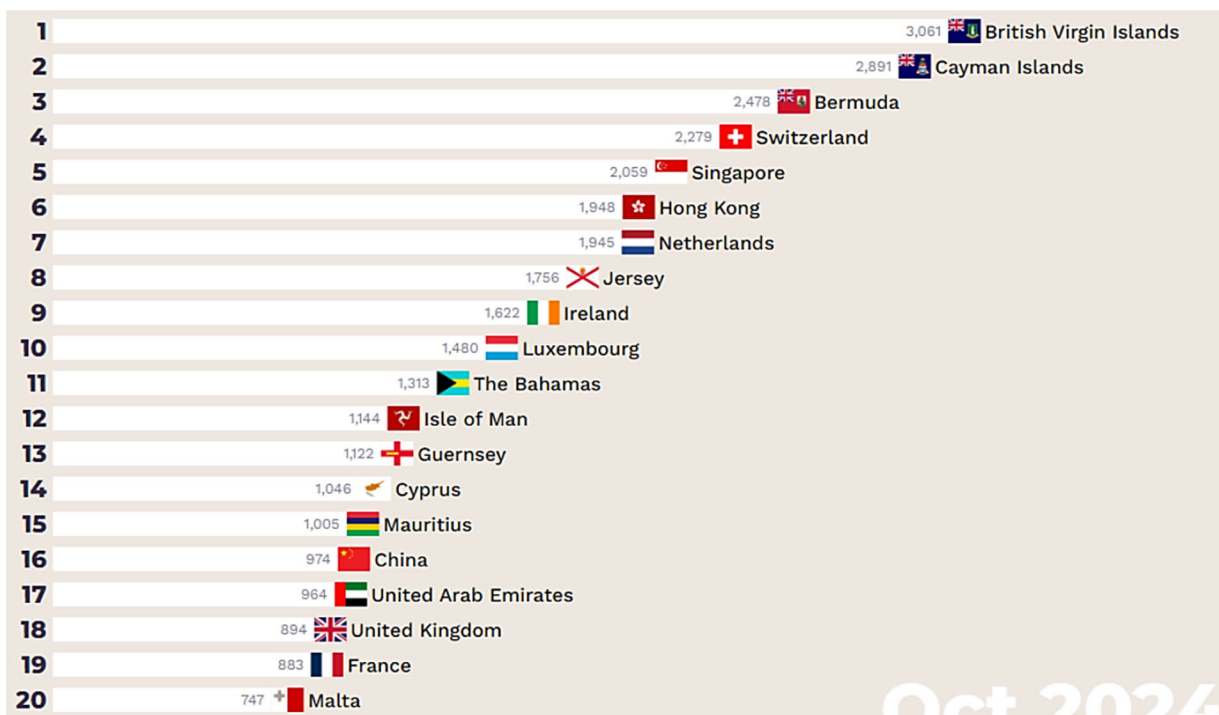

Рис. 1. Індекс податкових гаваней для корпорацій, 10.2024 р.

Джерело: [4, с. 18]

зменшення податкового навантаження. Лондон виступає як головний центр, де накопичуються прибутки, перенаправлені через супутні території, що дозволяє компаніям уникати сплати податків в інших країнах. При цьому Великобританія зберігає повноваження регулювати законодавство в цих юрисдикціях, а остаточне призначення ключових посад залишається за Британською короною.

Згідно із звітом, щорічно до «другої імперії» переноситься понад 329 млрд доларів прибутку, що призводить до втрат у розмірі понад 80 млрд доларів податкових надходжень через корпоративне ухилення. Разом із втратами, пов'язаними з ухиленням від оподаткування офшорних активів, ця мережа відповідає за 26 % глобальних втрат, які щорічно перевищують 129 млрд доларів [4, с. 25].

Як вже зазначалось, офшорні фінансові центри надають подвійну перевагу: вони забезпечують стабільний доступ до світових потоків капіталу і, завдяки низьким податковим ставкам, значно знижують податкове навантаження для корпорацій і надбагатих інвесторів. Така структура захищає місцеву економіку від загальних економічних шоків і сприяє постійному припливу прямих іноземних інвестицій, навіть коли загальні транскордонні потоки капіталу сповільнюються.

Крім того, офшорні юрисдикції приваблюють інвесторів завдяки можливості вкладати кошти в різні альтернативні активи, зокрема в приватний капітал, хедж-фонди, венчурний капітал та інвестиційні фонди нерухомості. Така диверсифікація

забезпечує стабільність і стійкість до інфляції, що є важливим контрастом до традиційних ринків.

Згідно з дослідженням Victus Search, офшорні центри прогнозують стабільне, хоча й помірне, зростання ВВП, навіть за умов сповільнення традиційних економік, що підкреслює їхнє ключове значення в глобальному розподілі капіталу (див. табл. 1).

Таблиця 1

Прогнози економічного зростання офшорних хабів, 2024 р.

Офшорний хаб	Прогнози економічного зростання
Кайманові острови	2023: зростання ВВП до 2,3 % 2024: уповільнення зростання до 1,6% ВВП
Британські Віргінські острови	2024: темп зростання ВВП – 2,2 %
Гернсі	2022: ВВП зростає на 4%. 2023: сповільнення росту через підвищення ставок, інфляцію та геополітичну ситуацію
Джерсі	2023: зростання економіки на 2,5%
Бермудські острови	2023: темпи зростання реального ВВП знизяться до 2,3% (порівняно з прогнозами до 3% у 2022 році). 2024: подальше сповільнення зростання ВВП до 2%

Джерело: [8]

У 2024 році Карибський басейн може стати платформою для розвитку офшорного фінансового

сектора завдяки стабільному долару США (до якого прив'язані більшість місцевих валют), який робить регіон привабливим для інвестицій у доларах. Крім того, з огляду на зусилля глобальних регуляторів щодо посилення контролю за цифровими активами, компанії, що працюють з криптовалютами, все частіше можуть обирати карибські юрисдикції. Також очікується, що здобудуть популярність ініціативи зі сталого фінансування, такі як торгівля квотами на викиди блакитного вуглецю та страхові продукти, пов'язані з ESG (з англ. довкілля, соціальна відповідальність, управління) [8].

Багато офшорних центрів впроваджують політику, що сприяє розвитку бізнесу, що включає вигідні податкові пільги, програми резидентства та спрощені регуляторні норми для залучення прямих іноземних інвестицій та заможних осіб. Наприклад, завдяки таким заходам на Кайманових Островах населення виросло на 2,6% через збільшення кількості робочих дозволів у фінансовому секторі, і очікується, що ця тенденція продовжиться, сприяючи концентрації глобального досвіду та багатонаціональних талантів у регіоні [8].

Висновки. Резюмуючи все вище викладене можемо зробити висновок, що офшорні фінансові центри відіграють критичну роль у глобальному русі капіталу, забезпечуючи не лише стабільний доступ до світових фінансових ресурсів, але й знижуючи податкове навантаження для корпорацій та інвесторів. Їхня здатність акумулювати значні обсяги активів і консолідувати прибутки через мережі податкових гаваней дозволяє зменшувати бюджетні надходження, що призводить до втрат у розмірі сотень мільярдів доларів щорічно. При цьому, попри загальне сповільнення економічного зростання, офшорні юрисдикції, завдяки сприятливим регуляторним умовам і політика, що сприятлива для бізнесу, демонструють стійке, хоча й помірне, зростання ВВП. Офшори не тільки полегшують транснаціональну мобільність капіталу, але й концентрують глобальний досвід, що має вагомe значення для сучасних фінансових ринків і економічної стабільності на світовому рівні.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Луцишин З.О., Мехтієв Е. Офшорні фінансові центри у глобальному русі капіталів. *Міжнародна економічна політика*. 2017. № 2. С. 62–94.
2. Кухарик В. В., Фаримець В. Сучасний стан розвитку офшорного бізнесу у світі. *Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії*. 2020. № 1 (7). С. 21–40.
3. Cobham A., Palanský M. (2024). State of Tax Justice 2024: Methodology note on estimating the scale of undeclared offshore wealth and related tax revenue losses. URL: https://taxjustice.net/wp-content/uploads/2024/11/sotj2024_methodology_offshore-Wealth.pdf (дата звернення: 02.01.2025)

4. The State of Tax Justice 2024. Tax justice network. URL: <https://taxjustice.net/wp-content/uploads/2024/11/State-of-Tax-Justice-2024-English-Tax-Justice-Network.pdf> (дата звернення: 03.01.2025).

5. The benefits to the global economy of Offshore Financial Centres. Withcustos. URL: <https://www.withcustos.com/blog/the-benefits-to-the-global-economy-of-offshore-financial-centres> (дата звернення: 04.01.2025)

6. Whitehouse: Offshore Tax Evasion by Big Corporations, the Wealthy Cheats American People. United States Committee on the budget. URL: <https://www.budget.senate.gov/chairman/newsroom/press/whitehouse-offshore-tax-evasion-by-big-corporations-the-wealthy-cheats-american-people> (дата звернення: 05.01.2025)

7. World Investment Report 2024. UNCTAD. URL: <https://unctad.org/publication/world-investment-report-2024> (дата звернення: 06.01.2025).

8. 2024 Global Economic Outlook for Offshore Finance. Victus. URL: <https://victussearch.com/insights/2024-global-economic-outlook-for-offshore-finance/> (дата звернення: 07.01.2025).

REFERENCES:

1. Lutsyshyn Z. Mehtiev E. (2017). Ofshorni finansovi tsentri u hlobalnomu rusi kapitaliv [Offshore financial centres in the global movement of capital]. *Mizhnarodna ekonomichna polityka*, no. 2, pp. 62–94.
2. Kukharyk V.V., Farimets V. (2020). Suchasnyi stan rozvytku ofshornoho biznesu u sviti [The current state of development of offshore business in the world]. *Mizhnarodni vidnosyny, suspilni komunikatsii ta rehionalni studii*, no. 1 (7), pp. 21–40.
3. Cobham, A., Palanský, M. (2024). State of Tax Justice 2024: Methodology note on estimating the scale of undeclared offshore wealth and related tax revenue losses. Available at: https://taxjustice.net/wp-content/uploads/2024/11/sotj2024_methodology_offshore-Wealth.pdf (accessed January 2, 2025)
4. The State of Tax Justice 2024. Tax justice network. Available at: <https://taxjustice.net/wp-content/uploads/2024/11/State-of-Tax-Justice-2024-English-Tax-Justice-Network.pdf> (accessed January 3, 2025).
5. The benefits to the global economy of Offshore Financial Centres. Withcustos. Available at: <https://www.withcustos.com/blog/the-benefits-to-the-global-economy-of-offshore-financial-centres> (accessed January 4, 2025)
6. Whitehouse: Offshore Tax Evasion by Big Corporations, the Wealthy Cheats American People. United States Committee on the budget. Available at: <https://www.budget.senate.gov/chairman/newsroom/press/whitehouse-offshore-tax-evasion-by-big-corporations-the-wealthy-cheats-american-people> (accessed January 5, 2025)
7. World Investment Report 2024. UNCTAD. Available at: <https://unctad.org/publication/world-investment-report-2024> (accessed January 6, 2025).
8. 2024 Global Economic Outlook for Offshore Finance. Victus. Available at: <https://victussearch.com/insights/2024-global-economic-outlook-for-offshore-finance/> (accessed January 7, 2025).